

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

**ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ**

Έκδοση Ομίλου Φίλων Παιδικής Βιβλιοθήκης
Λευκωσία 1997

**ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ**

Στα εγγόνια μου

Επιμέλεια έκδοσης: Γιώργος Κιτρομηλίδης, δ.φ.

ISBN:9963-558-06-2

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ
ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΙΔΙΑ

Έκδοση Ομίλου Φίλων Παιδικής Βιβλιοθήκης

Λευκωσία 1997

Διοικητικό Συμβούλιο του Ομίλου
Φίλων Παιδικής Βιβλιοθήκης
(1995-1997)

Γιώργος Κιτρομηλίδης, *Πρόεδρος*
Λίνα Ζένιου-Παπά, *Αντιπρόεδρος*
Χρυστάλλα Χαραλάμπους, *Γραμματέας*
Ανδρέας Κωνσταντινίδης, *Β. Γραμματέας*
Μαρούλα Αντωνίου, *Ταμίας*
Γιαννούλα Κλεάνθους, *Β. Ταμίας*
Λένια Σεμελίδου
Τούλα Κακουλλή
Ανδρούλα Μούζουρου
Μαρία Παπακυριακού
Μάρω Πολυδώρου
Αγνή Χαραλάμπους
Νίτσα Θαλασσινού

} *Μέλη*

Πρόλογος

Ο Όμιλος Φίλων Παιδικής Βιβλιοθήκης με ξεχωριστή ικανοποίηση εγκαινιάζει μια σειρά εκδόσεων που θα αναφέρονται στην παιδική λογοτεχνία του τόπου μας.

Η σειρά αυτή θα περιλαμβάνει τόσο πρωτότυπα λογοτεχνικά έργα για παιδιά όσο και μελετήματα για την παιδική μας λογοτεχνία.

Ευχαριστούμε θερμά τον αγαπητό μας φίλο, πρωτοπόρο και κορυφαίο λογοτέχνη της παιδικής μας λογοτεχνίας κ. Κύπρο Χρυσάνθη, ο οποίος με προθυμία μας παραχώρησε τα κείμενα που συμπεριλαμβάνονται στον παρόντα τόμο.

Πρόκειται για σύντομες και καλογραμμένες ιστορίες για μεγάλα παιδιά και νέους, στις οποίες κυριαρχούν η αγάπη και η φροντίδα του λογοτέχνη για τα παιδιά και τους νέους αλλά και η έντονη νοσταλγία των παιδικών και νεανικών μας χρόνων.

Στα κείμενα αυτά του κ. Χρυσάνθη προβάλλονται η χαρά της ζωής, οι ομορφιές της φύσης, η ικανοποίηση της δημιουργίας, η αγάπη προς τον άνθρωπο, η θρησκευτικότητα του συγγραφέα. Μια διάχυτη αισιοδοξία καλύπτει όλα σχεδόν τα κείμενα της έκδοσης.

Σε αρκετά κείμενα παρουσιάζονται σκηνές από τη σύγχρονη κυπριακή πραγματικότητα. Από τον ξεριζωμό και την προσφυγιά, από το δράμα των αγνοουμένων, από τη νοσταλγία των πατρογονικών εστιών, από τον πόθο της επιστροφής.

Συγχαίρουμε για μια ακόμη φορά τον εκλεκτό μας λογοτέχνη, ο οποίος για 50 σχεδόν χρόνια προσφέρει συνεχώς ανεκτίμητες υπηρεσίες στην παιδική λογοτεχνία και γενικότερα στα Γράμματα του τόπου μας.

*Γιώργος Κιτρομηλίδης, δ.φ.
Επιθεωρητής Φιλολογικών Μαθημάτων*

Λευκωσία, Μάρτιος 1997

Το σκαρφάλωμα

Τελείωσε η πολυκατοικία. Το ρετιρέ της το 'χε προαγοράσει. Βγήκε στη βεράντα με διπλή συγκίνηση. Θα 'χε επιτέλους μια δική του στέγη, έγινε πια κι αυτός ένας μικρός ιδιοκτήτης. Και το άλλο, το σπουδαιότερο. Θα κοίταζε γύρω, πολύ οριζοντα, κι έτσι θα ψήλωνε πάνω από τα κεφάλια τόσων συμπολιτών του, και στο βάθος θ' απολάμβανε ελεύθερο χώρο, χωράφια, μικρούς λόφους κυματιστούς, βούλες από μάζεμα ελιόδεντρων και στο πολύ πέρα βάθος τους γαλάζιους σχηματισμούς των βουνών. Σωστός καινούριος κόσμος συμπυκνωμένος μες στα μάτια του στα ελαφρά κι αργά γυρίσματα του κεφαλιού του.

Η ώρα είχε τη μαγεία της.

- Ξανάδες τέτοια θέα; λέει στη συντρόφισσά του με πραγματική συγκίνηση. Άρχισε μάλιστα να μακαρίζει τον εαυτό του για την επιλογή του, κι ας του στοίχιζε περισσότερο το ρετιρέ.

- Εξαιρετική, αλλά, του απαντά και κόμπιασε κάπως η λαλιά της.

- Δηλαδή; τη ρωτά με πραγματική έκπληξη. Για μια γυναίκα η απόκτηση ενός δικού της ρετιρέ που θα το βόλευε με το δικό της τρόπο, εξαρχής, χωρίς την έγνοια κάποιας μετακόμισης ή τα νεύρα για αύξηση του ενοικίου, αποτελεί μια ακραία ευτυχία. Ενώ στην τωρινή περίπτωση υπήρχε ένα αλλά, ένα είδος ενδοιασμού, κάποιου συγκρατημένου σχόλιου που λιγότευε την αξία του γεγονότος.

Εκείνη μυρίστηκε την έκπληξή του από τον έντονο τρόπο ερώτησής του. Χαμογέλασε. Ύστερα έγειρε το κεφάλι της στο στήθος του. Είχε όλη της η στάση κάτι το αινιγματικό, προς στιγμή βέβαια, γιατί σε δευτερόλεπτα ένιωσε εκείνος ένα παλμό στο σώμα της. Τίναξε αυτή το κεφάλι, το γύρισε προς τα πάνω και τον κοίταξε με υγρό βλέμμα.

- Θυμάσαι το ανέβασμά μας στο δένδρο; τον ρωτά μ' ένα ξεχωριστό παλμό στη φωνή, ένα κυμάτισμα ανοιξιάτικο στη γαλανή επιφάνεια της θάλασσας.

- Τότε στα εφηβικά μας χρόνια; μουρμουρίζει συνεπαρμένος από ένα ξαφνικό γυρισμό στην πιο συγκινημένη περίοδο της ανθρώπινης ζωής.

- Ναι... Είχες σκαρφαλώσει στον πρώτο κλώνο και με καλούσες με τα λόγια και τις κινήσεις των χεριών. Ύστερα κρατήθηκες γερά κι άρχισες να κλωτσάς τον αγέρα για να δείξεις την παλληκαριά σου. Ώσπου με έπεισες να σκαρφαλώσω κι εγώ. Με τραβούσες από το χέρι. Κι ύστερα συνεχίσαμε πιο ψηλά το σκαρφαλώμα.

Στη μνήμη του άρχισε το επεισόδιο κείνης της ευτυχισμένης εποχής να παρελαύνει με κάτι πολύ ζωνρά χρώματα. Ήσουν δεν ήσουν δεκατριών δεκατεσσάρων χρόνων, γείτονες, λένε και πολύ μακρνοί συγγενείς. Το πατρικό του σπίτι περιβαλλόταν από κήπο με ψηλά δέντρα, φύτευμα πολύ παλιών προγόνων. Ένα μεσημέρι γυρίσανε από το σχολείο. Οι δικοί του λείπανε στις δουλειές. Και δεν ξέρει πώς του ήρθε να σκαρφαλώσει στο δέντρο και να την καλεί.

- Φοβήθηκες τότε; τη ρωτά.

- Όχι. Παραξενεύτηκα με τον κόσμο που είδαμε από εκεί ψηλά στους πάνω κλώνους του δέντρου. Ένας παράξενος πράσινος κόσμος βουτηγμένος μέσα στο χρυσάφι, κι απάνω του ένας καθαρός γαλάζιος ουρανός, εξηγεί.

Και τότε ένιωσε πως τον κόσμο έχουμε χάσει, τον άγιο κόσμο της ηλικίας. Εκείνος δυναμώνει τη ματιά να εισδύσει και ν' αποκαλύπτει κι ύστερα να μαζεύει την εντύπωση μέσα στο στήθος.

Γύρισε το κεφάλι μισό κύκλο ολόγυρα και ξανάδε τις στέγες που βλαστούσαν σε διάφορα ύψη, τα χωράφια, πέρα στο πολύ πέρα βάθος τα γαλάζια βουνά, τον μπόλικο ήλιο της Κύπρου, τον καθαρό ουρανό. Ωραία όλα, μαγευτικά.

Τους έλειπε όμως εκείνος ο παλμός, που μόνο η παιδική ματιά και το μάτι του έφηβου μπορεί να προσδώσει στα πράγματα.

- Το σκαρφάλωμα στο δέντρο! ψιθυρίζει και λίγο ακόμα και θα δάκρυζε.

- Αν ήμαστε πουλιά! ψιθύρισε εκείνη.

Θυμήθηκε αυτός το σχόλιο της τότε για τα πετούμενα του ουρανού, που χαίρονταν την έκταση και τιπιβίζαν στα κλωνιά σε μια συνεχή κίνηση. Πώς αλλάζουν οι στοχασμοί με τον καιρό!

- Θάθελες να σκαρφαλώσεις τώρα σ' ένα δέντρο;

- Αχ! να το μπορούσα...!

Ο γέρος με τα μπαλσαμωμένα πουλάκια και ζωάκια

Τα παιδιά της γειτονιάς με αρχηγό τον Κώστα τον μακροπόδαρο αποφασίσανε να πετροβολήσουν το σπίτι του.

– Εμείς αγαπάμε τα ζώα και τα πουλιά, λέει ο Κώστας. Αυτός τα σφάζει.

– Είμαστε σίγουροι; ρώτησε η Μαρία, το πιο μεγάλο κορίτσι της συντροφιάς.

Ο Κώστας έκαμε ένα μορφασμό σαν να της έλεγε «πού βρέθηκες και μπαίνεις μες στην κουβέντα μας και ματαιώνεις τις αποφάσεις». Όμως, πολλά παιδιά συμφωνήσανε με τη Μαρία. Έπρεπε να βεβαιωθούν τι κάνει ο γέρος στο εργαστήρι του. Ένα παιδί επέμενε πως τον είδε από το τζάμι να μπήγει μια βελόνα στο καναρίνι και να του χύνει νερό ή πιθανόν φάρμακο δηλητηριασμένο.

– Εγώ τον γέρο τον βλέπω κάθε Κυριακή στην εκκλησία και τον σέβονται όλοι, σχολιάζει ένα άλλο κορίτσι.

Η συζήτηση συνεχίστηκε ακόμα λίγη ώρα. Στα τελευταία η Μαρία πρότεινε να πάει ένας, π.χ. ο Κώστας ή η ίδια, να πάρουν στον γέρο ένα πουλάκι με την παράκληση να τους το μπαλσαμώσει. Συμφωνήσανε όλοι. Κάνανε κι ένα πρόχειρο έρανο και μαζέψανε λίγα λεφτά που θα δίνανε προκαταβολή στο γέρο.

Τ' άλλο πρωί ο Κώστας πήρε το καναρινάκι που του δάνεισε (έτσι το χαρακτηρίσανε) η Μαρία και προχώρησε αποφασιστικά να χτυπήσει την ξώπορτα του γέρου. Η άλ-

λη συντροφιά πηγαινοερχόταν στ' αντικρινό πεζοδρόμιο, δυο-δυο, τρεις-τρεις, με ολοφάνερη την αγωνία στις κινήσεις τους και στα μισόλογα που ανταλλάσσανε. Στο πρώτο κι όλας χτύπημα ο γέρος άνοιξε σάμπως να περιμένε κάποιον και στεκόταν πίσω απ' την πόρτα έτοιμος να ξεκλειδώσει.

- Καλημέρα..., λέει με κάποια ανατριχίλα ο Κώστας.

- Καλημέρα, καλό μου παιδί, του απαντά ο γέρος.

- Σας... σας... έφερα, ψελλίζει ο Κώστας, που τάχασε πια με τον καλό τρόπο του γέρου.

- Όχι, καλό μου παιδί. Εγώ μπαλσαμώνω νεκρά πουλάκια, και νεκρά ζωάκια. Δεν κάνει ζωντανό να το θανατώσουμε. Κρίμα από το Θεό, λέει με πολύ χαδιάρικη φωνή ο γέρος.

Ο Κώστας βρήκε τη μιλιά του και λέει στο γέρο.

- Ωστε πρέπει νάναι νεκρά; Ζωντανά δεν τα μπαλσαμώνεις;

- Όχι, καλό μου παιδί. Όταν το καναρινάκι σου πεθάνει, ο Θεός φυλάξει, κι αν το αγαπάς, που βλέπω πως το αγαπάς, να μου το φέρεις να σου το μπαλσαμώσω, να το 'χεις στο γραφειάκι σου και να θυμάσαι πάντα τον μικρό σου φίλο, το καναρινάκι σου.

- Ευχαριστώ... παππουλή, του ξέφυγε ο χαρακτηρισμός αυτός του Κώστα.

Στο μεταξύ μαζευτήκανε δειλά-δειλά τριγύρω τα παιδάκια της συντροφιάς. Ακούσανε τα τελευταία λόγια με

πολλή ανακούφιση, ιδίως η Μαρία και τα δυο-τρία κορίτσια, που συμφωνούσανε με αυτήν προηγουμένως.

– Μπορούμε να δούμε τα μπαλσαμωμένα πουλάκια και ζωάκια σας; ρωτά η Μαρία με το θάρρος που της έδινε η παλιά γι' αυτόν υποστήριξη.

– Ευχαρίστως, παιδάκια μου. Ορίστε μέσα. Τα μπαλσαμωμένα μου πλάσματα είναι τα δικά μου παιδάκια. Ορίστε, ελάτε... Μόνο να μην τ' αγγίζετε. Ε; τους είπε καλοκάγαθα ο γέρος και άνοιξε διάπλατα την ξώπορτα.

Με χαμηλωμένο το κεφάλι μπήκανε τα παιδιά. Τελευταίος έμεινε ο Κώστας. Δεν τον αφήνανε οι τύψεις του να μπει πρώτος, όπως θάκανε σε άλλη περίπτωση. Να κατάλαβε τίποτε ο γέρος; Τον κοίταξε πολύ πατρικά και του είπε.

– Έλα, αγόρι μου. Θα σου χαρίσω και ένα μικρό δωράκι... και χτύπησε στον ώμο τον Κώστα, απaráλλακτα όπως θα τον χτυπούσε ο παππούς του με αγάπη.

Ο Κώστας ένιωσε ένα ρίγος να διαπερνά το σώμα του. Οι φωνές όμως από τις εκπλήξεις των παιδιών, του δυνάμωσαν τα πόδια και του άναψαν την περιέργεια. Προχώρησε. Ο γέρος έκλεισε διακριτικά την ξώπορτα πίσω του κι έτρεξε πηδηχτά σαν το σπουργίτι ανάμεσα στα χαρούμενα παιδιά, για να τους δώσει εξηγήσεις. Η χαρά του ήταν απερίγραπτη. Δεν είχε μπροστά του πελάτες να τους μιλά με την εμπορική γλώσσα. Είχε μάτια παιδικά, που βλέπανε όνειρα και χαρές και θεούς και ωραίες εποχές, κι έπρεπε να μπλεχτεί κι αυτός σ' αυτόν τον παιδικό κόσμο, να ξαναγίνει ένα περιέργο πλάσμα που κοιτάζει τη ζωή να του νεύει και να τον καλεί για τα μεγάλα της ταξίδια.

- Εδώ, παιδάκια μου, είναι ένας πελαργός. Τον έχω φέρει από την Ευρώπη. Εδώ είναι σειρά τα καναρίνια μου από τότε που πρωτογόρασα κλουβί και τα φιλοξενούσα. Τούτη είναι η πρώτη μου πέρδικα, που μου τη χάρισε ο μακαρίτης ο πατέρας μου, μανιώδης κυνηγός. Και τούτο, και το άλλο... και το άλλο.

Συνέχιζε μαγεμένος ο γέρος να διηγείται και μια ιστορία για το κάθε μπαλασαμωμένο του πουλάκι και ζωάκι και να τα συνδέει όλα με την παλιά του ζωή.

Τα παιδιά τρελλαθήκανε απ' όσα βλέπανε κι όσα ακούγανε. Σε μια στιγμή η Μαρία πλησίασε τον σιωπηλό Κώστα.

- Τάδες, Κώστα; Ο γέρος είναι θησαυρός, του λέει.

Ο Κώστας ξεροκατάπιε την πίκρα του.

Και όταν ο γέρος αποχαιρετούσε τα παιδιά με τα πιο ευτυχισμένα λόγια, ο Κώστας έσκυψε και φίλησε το χέρι του. Ο γέρος τον κοίταξε μια στιγμή κι ύστερα τον φίλησε στο μέτωπο.

- Αν ήσαστε όλα εγγονάκια μου...!, είπε κι ένα δάκρυ κύλησε στο μάγουλό του.

Η μάχη της ζωής

Τα ογδόντα χρόνια στους ώμους του τον καμπούριασαν, αλλά δεν του σβύσανε το χαμόγελο από το πρόσωπο. Είχε την καρτέλα του στον ίσκιο της κληματαριάς κι εκεί περνούσε αρκετή ώρα βυθισμένος στις αναμνήσεις του. Η ζωή ολόγυρα δεν έλεγε να σταματήσει το δρόμο της. Γέμιζε με ανθούς μερικά φυτά, έδινε καρπό σε μερικά δένδρα, οι ρίζες ρουφούσαν νερό από τις υγρές λεκάνες, τα περιστέρια γουργουλούσανε όλη την ώρα για χίλιες ιστορίες, οι γάτοι περνούσανε σοβαροί και προσεκτικοί, τα ζουζούνια χοροπηδούσανε μέσα στα φωτεινά κύματα του αγέρα, τα πουλιά κουτσομπολεύανε όλα γύρω στη γειτονιά. Ο σπουργίτης, προπαντός, δεν άφηνε μυστικά καμιάς αυλής που να μην τα αναγγείλει σε όλο τον πετούμενο κόσμο. Κάπως το χελιδόνι ήταν επιφυλακτικό, κοιτούσε πώς να θρέψει τα χελιδόνια στα γείσα των λιακωτών και δεν έχανε τον καιρό του σε πονηρές κουβέντες. Σ' ένα κλουβί πέτρα στη βεράντα ένα ζευγάρι γαλάζια παπαγαλάκια όλο και τσακώνονταν μέσα στη σκλαβιά τους και τσιρίζανε από τ' άχτι τους.

Σε μια στιγμή μπήκε στην αυλή το διαβολιάρικο δισέγγονο, χοροπηδηκτό, ζαβολιάρικο, σωστός αφέντης της γειτονιάς.

– Παππούλη, της μαμάς, φωνάζει στον ογδοντάρη γέρο.

– Τα καλά του μεγάλου Θεού, δισεγγονάκι μου, του απαντά.

- Τάδες, τάδες τα παράσημα στο στήθος του; λέγει, ανεμίζοντας μια χρωματιστή φωτογραφία, αρκετά μεγαλούτσικη.

- Για να δω, για να δω... λέγει ο γέρος και φοράει τα ματογιάλια του, μόλις τον πλησιάζει το διαβολιάρικο δισέγγονο.

- Να! τούτο είναι σταυρός. Το άλλο;

- Μορφή του λιονταριού.

- Μπα, το ξέρεις;

- Αφού το βλέπω.

- Τούτο σταυρός και σταυρός. Δυο σταυροί;

- Παράσημα είναι, δισεγγονάκι μου. Λοιπόν. Ας διαβάσουμε την εξήγηση εδώ στο κάτω μέρος. Γράφει: Παράσημο στην τάδε μάχη. Τούτο παράσημο ανδρείας. Τούτο τιμή που ήταν στα όπλα για δέκα χρόνια. Αυτό; Αναμνηστικό της ανακωχής.

- Ανακωχής; ρωτά το δισεγγονάκι.

- Ναι, δηλαδή τη μέρα που σταμάτησαν οι μάχες, ο σκοτωμός, τα ξεσπιτώματα, η πείνα και η δίψα, του εξηγεί ο γέρος.

Το δισεγγονάκι άκουσε τις εξηγήσεις και τα μάτια του πετούσανε σπίθες. Ένα σύννεφο θαυμασμού τύλιξε το κεφάλι του.

- Για να δούμε τι γράφει στην πίσω σελίδα... λέγει ο γέρος.

Το δισεγγονάκι μήτε που άκουσε. Το μάτι του ήταν καρφωμένο στα παράσημα σαν νάχε μπροστά του τον παραιομοφωρημένο άντρα, που τον ζηλεύανε όλα τα μάτια του κόσμου.

- Α, εδώ εξιστορεί κάποιος το βίο και την πολιτεία του παλληκαριού.

Και ο γέρος μουρμουριστά διάβασε τις μάχες που κέρδισε το γενναίο παλληκάρι, τις ανδραγαθίες του, τους έπαινους των ανωτέρων του και τις εκφράσεις λύπης πολλών όταν αυτός πέθανε.

Ο γέρος κούνησε το κεφάλι. Το χαμόγελό του λιγόστεψε τόσο πολύ, σχεδόν εξαφανίστηκε μέσα στις ρυτίδες του.

Το δισεγγονάκι έμεινε ακίνητο λίγη ώρα. Ύστερα γύρισε και κοίταξε κατάμματα το γέρο. Το βλέμμα του είχε απορία, πολλή απορία και κάποια λύπη.

- Εσύ, παππουλή της μάνας μου, δεν πήρες κανένα παράσημο;

- Υπάρχουν δύο ειδών παράσημα, παιδί μου, του πολέμου και της ζωής. Εγώ, δισεγγονάκι μου, πήρα τα παράσημα της ζωής. Κέρδισα τη μάχη της ζωής. Κάθισε εδώ στον ίσκιο της κληματαριάς και θα σου τα δείξω. Τάχω φυλαγμένα σ' ένα συρτάρι.

Το πρόσωπο του δισέγγονου έλαμψε δυο φορές. Χαρά και περηφάνεια τον τύλιξε μέσα σε φωτεινούς κύκλους. Ο καμπουριασμένος γεροντάκος με αργό βήμα μπήκε στο σπίτι. Από το συρτάρι του μικρού πρόχειρου γραφείου του

πήρε ένα μάτσο φωτογραφίες. Και με πολύ χαμόγελο, φωτεινό σαν τον ήλιο, βγήκε, πλησίασε στον ίσκιό της κληματαριάς, κάθισε στην καρέκλα του και άρχισε να δείχνει τις φωτογραφίες:

- Τούτη, δισεγγονάκι μου, είναι η φωτογραφία μου. Κοίταξε, δίπλα κάθετα η γυναίκα μου, που είχε τ' όνομα της μαμάς σου. Γύρω, βλέπεις; Οι τρεις μου γιοι κι οι δυο μου κόρες. Από τούτη εδώ ήρθε η μαμά σου. Είναι η γιαγιά της. Τώρα κοίταξε τούτη τη μεγάλη. Τη βλέπεις; Η γιαγιά της μαμάς σου κι ο παππούς της. Λεβεντάνθρωποι. Έκαμε και δήμαρχος για αρκετό καιρό. Τούτος έκτισε το μεγάλο σχολείο της πόλης μας. Τούτη εδώ δείχνει τους παππούληδες σου. Κοίταξε, κοίταξε καμάρι και παιδιά! Σωστό κοπάδι λεβεντιές και ομορφιές. Όλοι δουλευτάδες, γιατροί, μηχανικοί, καταστηματαρχες. Και τώρα... Η μαμά σου κι ο μπαμπάς σου, να τους χαρείς. Και τ' αδελφάκια σου. Εσύ. Να! εσύ. Εδώ! Ανθός στην άνοιξη. Στάσου να τα μετρήσω όλα, σ' όλες τις φωτογραφίες. Δεν μπορώ να τα μετρήσω. Κοντεύουν τα εκατό; Μπορεί...

Ο γέρος έμεινε σκεφτικός, αλλά γεμάτος χαμόγελο. Ο δισέγγονος αμίλητος μέσα στην απορία, κοιτούσε τον γέρο παππούλη μ' ένα ερωτηματικό βλέμμα.

- Τα παράσημά μου, δισεγγονάκι μου; Αυτά είναι τα δικά μου παράσημα. Το ένα μοιάζει με διαμαντένιο σταυρό. Το άλλο με χρυσό φιδάκι. Το άλλο ολασημένιο φεγγάρι. Η μαμά σου ήλιος της ομορφιάς. Κι εσύ, το μικρό μου παράσημο με το κεφάλι του πιο όμορφου Θεού.

Το δισεγγονάκι κοιτούσε χαμένο μέσα σε κάποιο όνειρο.

- Και θα ζήσω περιμένοντας να μου δώσεις κι εσύ μια σειρά παράσημα, είπε ο γέρος και δάκρυσε.

Το δισεγγονάκι έγειρε στα πόδια του γέρου. Να ονειρευόταν τα παράσημα που θα δώσει κι αυτό στη ζωή;

Η Ασπρούλα η γάτα

Είναι μια καλωσυνάτη γερόντισσα των παλιών εκείνων ημερών. Κάθεται αντίκρυ μας στο μικρό βοηθητικό δωμάτιο με τον τυφλό γεροντάκο της, ένα ήσυχο πλάσμα σαν τις απάνεμες θαλασσινές μέρες, στους χαριτωμένους κολπίσκους της Κερυνιώτικης ακτής. Όταν ξεκουράζεται στο μικρό λιακωτό μπροστά στην είσοδο του δωματίου, μια κατάσπρη γάτα πηδά στην ατλαζένη της ποδιά κι αποκοιμάται. Η γερόντισσα στην αρχή χαϊδεύει την κατάλευκη γούνα κι ύστερα μένει το χέρι της ακίνητο στη ράχη του κοιμισμένου ζώου.

Ήταν φυσικό η μάνα μου – κι αυτή γερόντισσα των παλιών εκείνων ημερών – να πιάσει φιλίες με το εκτοπισμένο αυτό ζευγάρι. Ακριβώς από τη μάνα μου μάθαμε την ιστορία του γηραιού ζευγαριού.

Ο γιος της κάποτε ξενητεύτηκε κι άφησε στο σπίτι της τη γυναίκα του και το παιδί του. Έστειλε βέβαια ένα γερό μνηιάτικο αλλά κι ο γέρος του και από τη συνήθεια της αγροτικής προκοπής και για να στηρίξει πιο πολύ τη νύφη και το εγγόνι, νυχτοξημερωνόταν στη δουλειά. Πήγαινε ακόμα και στην πόλη μεροκαματιάρης, για να εξοικονομήσει περισσότερα και να αυξήσει το κομπόδεμά του, που το φύλαγε για το μικρό του Κωστάκη.

Μια μέρα ο Άγιος Θεός τους πήρε τη νύφη. Μια ξαφνική αρρώστεια τη βασάνισε λίγες βδομάδες, οι γιατροί δεν μπόρεσαν να την βοηθήσουν και μια Κυριακή, μέρα του Θεού, τους άφησε χρόνια κι ορφανό τον Κωστάκη, που μόλις φούντωνε σαν το μικρό δεντρί.

- Στο καλό, νύφη, λέει η πενθερά. Θα σου μεγαλώσω τον Κωστάκη, θα τον φυλάγω σαν τα μάτια μου. Κοιμήσου ήσυχη.

Κάθε φορά που πήγαινε στο μνήμα της νύφης, έσκυβε και τη βεβαίωνε με σιγανή φωνή σαν να της μιλούσε στ' αυτί, και της επαναλάμβανε την υπόσχεση. Ο γέρος της, άμα γύριζε από το κοιμητήριο, τη ρωτούσε:

- Λοιπόν;

- Δεν μου παραπονέθηκε η νύφη μας. Της είπα πως μεγαλώνει το παιδί.

- Τη βεβαίωσες...!

- Κάθε φορά τη βεβαιώνω. Μάνα είναι κι ανησυχεί.

- Τα χρόνια περνάνε περισσότερο γρήγορα απ' ό,τι περιμένεις.

Ο Κωστάκης μεγάλωσε. Τελείωσε το σχολείο. Έκαμε τη θητεία του κι ετοιμαζόταν σήμερα - αύριο να κανονίσει τα χαρτιά του και να πάει για σπουδές στην ξένη χώρα, εκεί που ζούσε ο πατέρας του. Η άσπρη γάτα - αυτή η αγάπη της γερόντισσας - ήταν κι αγάπη του Κωστάκη.

- Γιαγιά, θα μου περιποιείσαι την Ασπρούλα μου; της έλεγε ο Κωστάκης.

- Την Ασπρούλα και τα μάτια μου, ε;

- Ναι, γιαγιά.

Κείνο το βράδυ που πήρανε μέσα στο ζεστό Ιούλη το δείπνο κάτω από την κληματαριά και κάπως ανήσυχος ο παππούς σφούγγιζε με την παλάμη τις σταγόνες το κρασί από το μουστάκι του, ο Κωστάκης τους λέει:

- Την Ασπρούλα και τα μάτια σας. Αύριο, μεθαύριο φεύγω...

Δεν πρόλαβε να τελειώσει το λόγο του κι ένας αστυνομικός τον ειδοποιούσε πως αμέσως έπρεπε να παρουσιαστεί στη μονάδα του. Τα τουρκικά καράβια πλησιάζανε τα νερά μας. Πρέπει οι φρουροί να ενδυναμωθούν. Όλα να γίνουν με αυστηρή μυστικότητα, να μην ανησυχήσει ο κόσμος.

Ο Κωστάκης φόρεσε τα στρατιωτικά του, πήρε το βιβλιάριο, φίλησε τη γιαγιά, προσκύνησε το χέρι του παππού κι άρπαξε στην αγκαλιά του την Ασπρούλα.

- Την Ασπρούλα και τα μάτια σας, είπε στους γέρους και χάθηκε μέσα στη νύχτα.

Η Ασπρούλα νιαούρησε. Λυπητερά; Ή αποχαιρετούσε; Ποιος ξέρει καλά τη γλώσσα της. Μαντεύεις μόνο τη διάθεσή τους.

Η γερόντισσα με δυσκολία κατόρθωσε να φέρει την Ασπρούλα μαζί της, άμα πήρε με το γέρο της τη στράτα της προσφυγιάς. Εδώ στο φιλικό τούτο τόπο, που δεν θυμίζει το χωριό τους κι ας τους καλοφέρονται οι γείτονες, η Ασπρούλα τους συνδέει με το χαμένο εγγόνι τους. Τον καρτερούν, σχεδόν όταν χτυπά η πόρτα - και σπάνια χτυπά από χέρι επισκέπτη - θαρρούν πως έρχεται μήνυμα γυρισμού. Κι αναταράζονται μέσα στα παγωμένα γεράματά τους. Πρώτη η Ασπρούλα πηδά και μπερδεύεται μέσα στην ποδιά της γερόντισσας. Ίσως να περιμένει κι αυτή τον αγαπημένο της Κωστάκη.

Προχθές η Ασπρούλα διασταύρωσε τον δρόμο κι ήρθε στην αυλή μου. Καθόμουν στα σκαλοπάτια της εισόδου για να ξεκουραστώ από την περιποίηση δυο-τριών γλαστρών. Με πλησίασε με πολλή περισκεψη. Ύστερα κάθισε κι έβαλε τα δυο ποδάρια της απάνω στο παπούτσι μου. Ύψωσε το μουτράκι της και με κοίταξε με τα πράσινα μάτια της μ' επιμονή. Με ρωτούσε; Με εκλιπαρούσε; Πάντως είχε ένα βλέμμα επίμονο και παράξενο.

- Τι θες, Ασπρούλα; της λέω.

Νιαούρησε.

Παραξενεύτηκα περισσότερο. Σχέσεις με τη γάτα αυτή δεν είχα. Μήτε τη χαϊδεψα, έστω και μια φορά. Βέβαια δεν την απόπαιρνα όταν περιδιάβαζε στην αυλή μου.

Εξακολουθούσε να με κοιτάζει. Σηκώθηκα με μια υποψία. Μήπως συμβαίνει τίποτε στο δωμάτιο των γερόντων; Προχώρησα να διασταυρώσω το δρόμο. Η Ασπρούλα πήδηξε τρεχάλα και μπήκε πέρα στην αυλή των γέρων. Πλησίασα. Χτύπησα με διακριτικότητα την πόρτα.

- Περάστε, λέει η γερόντισσα.

- Τι γίνεστε... λέω με στενοχώρια.

- Ο γέρος...

Και τότε άκουσα μέσα στο αγκομαχητό του το γέρο να λέει!

- Να πεις στη νύφη μας πως προσέχουμε τον Κωστάκη. Να πας τώρα στο κοιμητήριο. Θέλω να μου πεις πως είναι ήσυχη.

Μια συνάντηση

Κυριακή ήταν, θερμό πια πρωινό κι είπα να περπατήσω λιγάκι έξω από την πόλη να χαρώ τον κάμπο. Πήρα το αυτοκίνητο και βγήκα σ' ένα ξάγναντο απ' όπου απ' τη μια έβλεπα μακριά την πόλη κι από την άλλη τον κάμπο να ξεκινά από τα κράσπεδα του δρόμου όπου στεκόμουν ως πέρα μακριά που έφτανε το βλέμμα μου. Χαρούμενη θέα. Κι ευφραϊνόταν η ψυχή.

- Δάσκαλέ μου! ακούω μια φωνή μετά από ένα απότομο σταμάτημα αυτοκινήτου.

- Γυρίζω και βλέπω ένα ξανθό νεαρό, σαν νάχε βγει κείνη την ώρα απ' τον ήλιο. Είχε όλο το κεφάλι του έξω από το παράθυρο του αυτοκινήτου.

- Σας συμβαίνει τίποτε; με ρωτά με το θεσπέσιο χαμόγελο της νιότης.

- Όχι! Ευχαριστώ, του απαντώ με αρκετή απορία. Απλώς σταμάτησα και χαίρομαι τη μέρα.

Τότε ο νεαρός βγήκε απ' το αυτοκίνητο και με πλησίασε.

- Δε με θυμάστε, με ρωτά με μια εξαιρετική ευγένεια.

- Ομολογώ, όχι!

- Ήμουν μαθητής σας, προσθέτει.

- Πόσους και πόσους μαθητές είχα..., του δικαιολογούμαι. Το λένε κι όλες τα άσπρα μου μαλλιά.

- Κι όμως θα πρέπει να με θυμάστε! Είμαι ο γιος... του πλανώδιου βιολιτζή, μου λέει με κάποιο συγκρατημό.

- Ο... ο... τιμωρημένος μου; Ο επαναστάτης μου; Τι γίνεσαι, παιδί μου, ξεσπώ και τον χτυπώ πατρικά στον ώμο.

Το πρόσωπο του νέου γέμισε πολύ φως. Ένα κοκκίνισμα έβαψε τα μάγουλά του και το χαμόγελο δρόσισε το πρόσωπό του.

- Τώρα με τι ασχολείσαι; τον ρωτώ με πραγματικό ενδιαφέρον.

- Σπούδασα νομικά. Πριν λίγες μέρες πήρα την άδειά μου να δικηγορώ, μου απαντά με φανερή περηφάνεια.

- Μπράβο, παιδί μου... μπράβο, του απάντησα και προσπάθησα να συγκρατήσω το δάκρυ μου.

Ο νεαρός με χαιρέτησε διακριτικά, μπήκε στ' αυτοκίνητό του κι έφυγε. Είμαι βέβαιος πως έφυγε με δικαιολογημένη περηφάνεια και με πολλήν ευτυχία, την ευτυχία που φέρνουν τα όνειρα για ένα ανθηρό μέλλον.

Όταν πια χάθηκε στο στρίψιμο του δρόμου το αυτοκίνητο, αναπόλησα κείνα τα χρόνια που δούλευα στο Γυμνάσιο.

Η τάξη του νεαρού δικηγόρου, θυμάμαι, είχε λίγους μαθητές, 35-40. Κάπου τώσους. Όλοι παρακολουθούσαν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον κι όπως μάντευα σχεδίαζαν όλοι τους να γίνουν επιστήμονες. Μια μέρα, ασφαλώς θάχα τα νεύρα μου, μπήκα στην τάξη χωρίς το συνηθισμένο χαμόγελό μου και χωρίς να πω το κατά παράδοση αστείο μου. Ο τωρινός νεαρός δικηγόρος καθόταν στο δεύτερο θρανίο κι έκαμε το πικρό σχόλιό του:

- Στραβοκοιμήθηκε ο δάσκαλος..., λέει.

Τον άκουσα.

- Ε! τότε έλα να πεις μάθημα, του φωνάζω.

Τάχασε. Βγήκε από τη θέση του αρκετά στενοχωρημένος. Και διαπίστωσα από τις πρώτες ερωτήσεις πως ήταν αδιάβαστος. Του έκαμα βαρειές παρατηρήσεις. Δεν αντιδρούσε. Νευρίασα τότε περισσότερο. Και του φωνάζω.

- Τι, θα σου κάμνουμε ευκολίες εσένα, γιατί πληρώνεις περισσότερο; Για μένα όλοι είσαστε ίσοι.

Ο τότε μαθητής και τώρα δικηγόρος, αντίδρασε ανάρμοστα. Και υποχρεωτικά του παράγγειλα να βγει από την τάξη και στο διάλειμμα να 'ρθει μαζί μου στον διευθυντή για την κακή του συμπεριφορά. Σηκώνεται από τη θέση του με πολύ θυμό, χτυπά με το χέρι του το θρανίο και βγαίνει λέγοντας:

- Να πάμε στον διευθυντή.

Ομολογώ πως έμεινα εμβρόντητος. Ήταν τόσο παράξενη τούτη η συμπεριφορά.

Όταν χτύπησε το κουδούνι για διάλειμμα, θέλησα πρώτα να μάθω το λόγο μιας τέτοιας αντίδρασης. Τον φώναξα και τον ρώτησα γιατί συμπεριφέρθηκε με αυτό τον τρόπο.

- Αν είμαι φτωχός και δεν πληρώνω εισιτήριο, δεν πρέπει να μου χτυπούν λόγια μες στην τάξη, μου απαντά.

Τότε μόνο κατάλαβα. Και του απάντησα.

- Πρώτα δεν ξέρω αν πληρώνεις ή δεν πληρώνεις εισιτήριο...

- Πώς, αφού με είδες να μιλώ προχθές στον πατέρα μου που παίζει βιολί στους δρόμους και μαζεύει... πενταροδεκάρες.

- Παιδί μου, μήτε σε πρόσεξα μήτε ξέρω ποιος είναι ο πατέρας σου. Εξάλλου κι εγώ από φτωχό πατέρα προέρχομαι. Ο πατέρας μου είχε ένα μικρομαγαζάκι σε φτωχογειτονιά. Και πλήρωνε το κατώτερο όριο εισιτηρίου. Και με κόπους σπούδασα κι εγώ κι ο αδελφός μου, του εξηγώ.

- Όστε δεν το ξέρετε; με ρωτά, ενώ η φωνή του έτρεμε.

- Στην τιμή μου ιδέα δεν έχω.

- Ε, τότε σας ζητώ συγγνώμη και φιλώ το χέρι σας, μου λέει και ετοιμάζεται να πάρει το χέρι μου.

- Όχι, παιδί μου. Το μισό λάθος είναι δικό μου. Σου εύχομαι να τιμήσεις τους κόπους του πατέρα σου. Η κάθε δουλειά τιμή έχει. Το καθησιό δεν έχει τιμή.

Η απόδειξη του καθαριστηρίου

Όχι πως δεν βρήκανε αλλού τόπο ν' αράξουν την προσφυγιά τους. Είχανε και καλοστεκούμενους συγγενείς σε πολιτεία πέρα στη νότια παραλία. Τους καλέσανε μάλιστα με γνωστό τους άνθρωπο. Τους μήνυσαν πως έχουν τόπο να τους φιλοξενήσουν αρκετό καιρό χωρίς καμιά υποχρέωση. Ίσα-ίσα τους θέλανε κοντά τους να θυμηθούν μαζί τις παλιές καλές μέρες της νιότης τους. Τότε που αφρόντιδα ηλιάζονταν στην παραλία της Κερήνειας και πλέκανε ένα σωρό όνειρα, τα άγια όνειρα των είκοσι χρονών. Όμως ο Γιάννης το έστησε πείσμα. Δεν το κουνούσε από τα σύνορα της Λευκωσίας, ακριβώς δυο μέτρα πιο μέσα από τη νεκρή ζώνη.

- Εδώ θα μείνω. Να κοιτάζω τα βουνά μας αντίκρυ. Κι αυτά να νιώθουν πως οι άνθρωποί τους τα καμαρώνουν, έστω κι από μακριά. Οι άλλοι του σπιτιού υποταχθήκανε στο πείσμα του.

- Το γεροντικό του, το χαρακτήρισε η γυναίκα του, μ' όλο που κι εκείνη παρόμοια ένιωθε, όσο κι αν φοβόταν για τα παιδιά της.

Ο μεγάλος γιος, που είχε πολεμήσει, συμφώνησε με τον πατέρα πως δεν πρέπει ν' απομακρύνονται από τα χώματα των προγόνων.

- Και τη μυρωδιά τους, και την εικόνα τους και τον αγέρα, είπε, που έρχεται απ' εκεί, και το φως που αντανάκλα και διαχύνεται στον ουρανό και κατεβαίνει σαν ιδέα

κοντά μας, πρέπει να τα ρουφάμε μέρα νύχτα με όλες μας τις αισθήσεις. Για να μη μας τυραννά το όραμα της επιστροφής.

– Μπράβο, γιε μου, που τα στρογγυλεύεις τα αισθήματά μας και τα ζωντανεύεις. Να μου ζήσεις, συμπλήρωσε ο πατέρας.

Κι έτσι μείνανε εκεί σ' ένα εγκαταλειμένο σπίτι. Το περιποιούνταν σαν νάτανε δικό τους, αναστήσανε τον λυπημένο κήπο, σιάξανε τη μισογκρεμισμένη κληματαριά. Κι είπαν πως είναι τίμιο να πληρώνουν κι ένα χαμηλό νοίκι, νάχουν ψηλά το μέτωπο.

Το δειλινό ο Γιάννης μαζευτόταν στο καφενείο της γωνίας με μερικούς της γειτονιάς, που δεν φύγανε από τα σπιτάκια τους, και τα κουβεντιάζανε. Θυμούνταν ένα σωρό παλιές ιστορίες, λέγανε το μακρυνό τους παρελθόν και συζητούσανε πώς θ' αναστηθεί ο τόπος όταν με το καλό γυρίσει ο καθένας στο σπίτι του και στις δουλειές του. Πότε πότε κάποιος περαστικός άλλαζε λίγο το ρυθμό του απόμερου και δυναμικού καφενείου. Κι αυτός τι να τους πει, ψιλοκουβέντες και υποθέσεις. Κι όταν έφευγε, ο μονότονος αγέρας ξαναγύριζε κι αρχίζανε οι επαναλήψεις, ώσπου όλοι καταλήγανε στην κλασσική ερώτηση:

– Λοιπόν;

– Λοιπόν...

Τούτο ήταν το σύνθημα της αναχώρησης. Τα φώτα σβήνανε, η πόρτα έκλειε μ' ένα λυπητερό τρίξιμο κι οι άνθρωποι σέρνανε ο καθένας την πίκρα του στα σπίτια τους.

Όμως ένα δειλινό τα πράγματα πήρανε ένα ασυνήθιστο τόνο. Ο ήλιος βασίλευε, οπωσδήποτε κι αυτός κουρασμένος, αφήνοντας λίγο από το αραιό αίμα του πάνω στις όψεις των βουνών. Ο δροσερός αγέρας ασώτευε χαϊδολογήματα στα φύλλα και στα μαλλιά. Ώρες-ώρες σηκώνόταν και λίγη σκόνη, έτσι για να φανεί πως ο δροσερός αγέρας είχε και λίγο λεβέντικο νεύρο.

Η μικρή συντροφιά καθόταν στο στενό πεζοδρόμιο του καφενεείου. Εκτός από τα πρώτα τυπικά λόγια, δεν είχε διάθεση για όνειρα και σχόλια.

- Γνωστός ίσκιος, λέει ο Γιάννης κάποια στιγμή.

Κανένας δεν του απάντησε. Από πέρα ένας άνθρωπος ερχόταν αργά και δύσπιστα σαν κάτι ν' αναζητούσε αλλά μην ξέροντας αν ο τόπος είχε ασφάλεια.

- Ε! δεν μπορεί νάναι άλλος. Ο Γιακουμής, ο γείτονάς μου, φωνάζει ο Γιάννης και σηκώνεται από την καρέκλα του.

Τα μάτια της συντροφιάς με βραδύτητα γυρίσανε πέρα στην καμπή του δρόμου.

- Γιακουμή...

- Γιάννη!... εσένα ζητώ.

- Με ζητάς;

Αγκαλιαστήκανε με πολλή συγκίνηση. Κόντευε να δακρύνουν αν δεν συλλογίζονταν πως ήταν άντρες. Κι ο Γιάννης έκαμε τις τυπικές συστάσεις για να γνωρίσει η συντροφιά του καφενεείου τι έξοχος φίλος ήταν τούτος ο γείτονας από τον πατημένο τόπο του.

- Λοιπόν, πώς μας θυμήθηκες; ρωτά ο Γιάννης. Μάλλον πώς μας ανακάλυψες; Εσύ πού βρίσκεσαι; Η οικογένεια;

- Κι εμείς στη Λευκωσία.

- Μπα! και δεν τόξερα. Λοιπόν, πώς απ' εδώ;

- Θα σου το πω. Δε νομίζω να... γελάσεις, λέει ο Γιακουμής με κάποια δειλία.

- Εδώ που φτάσαμε τι γελάσεις, τι δεν γελάσεις, δεν αλλάζει τίποτε, είτε με κάποια πίκρα ο Γιάννης.

Ο Γιακουμής έψαξε στην απάνω τσέπη του σακακιού του. Ύστερα έβγαλε ένα διπλωμένο χαρτάκι. Και με συγκίνηση το 'δωσε στον Γιάννη.

- Αυτό είναι.

- Δηλαδή;

- Ξεδίπλωσέ το και διάβασε!

Ο Γιάννης το ξεδίπλωσε. Ένα δάκρυ κύλησε στο μάγουλό του. Ο Γιακουμής είπε διακριτικά.

- Το γαμπρικό μου κοστούμι. Σου το 'φερα στο καθαριστήριό σου μια μέρα πριν την εισβολή. Θα το φορούσα στους γάμους της κόρης σου.

- Φίλε μου... η απόδειξη του καθαριστηρίου μου...

Τότε μπήκανε στη μέση οι άλλοι για να καλυτερέψει η διάθεση.

- Δηλαδή, ζητάς το κοστούμι σου;

Γελάσανε.

- Όταν γυρίσουμε με το καλό, φίλε Γιακουμή, ένα χρόνο και... θα σου καθαρίζω τα κοστούμια δωρεάν, ίσως... ξοφλήσω το αθέλητο χρέος μου...

Ο γάτος με την κομμένη ουρά

Ο δικός μας σκοπός στη γραμμή αντιπαρατάξεως ελληνικών και τούρκικων φυλακίων είδε τους χαμηλούς θάμνους να κουνιούνται. Την ίδια στιγμή ο αντικρινός Τούρκος φρουρός έριξε μια πέτρα εκεί που σαλεύανε οι θάμνοι.

- Σκύλος νάσαι; σιγοψιθυρίζει ο δικός μας φρουρός.

Ένα παραπονιάρικο νιαούρισμα ακούστηκε κι ένας γκρίζος γάτος προχώρησε στον αραιά χορταριασμένο δρόμο με κατεύθυνση προς τη δική μας γραμμή.

- Διώξε το, φωνάζει ο άλλος εθνοφρουρός που κείνη την ώρα λιαζόταν.

- Γιατί να τον διώξω; Άντε έτσι διώξε τον; Μπορεί να 'ναι σαν κι εμάς που διωχτήκαμε από τα μέρη μας μια καλή μέρα, χωρίς λόγο. Μπα! Κάτι συμβαίνει στο ζώο...

Ο γάτος αργά προχωρούσε. Το μουτράκι του είχε το φόβο, μάλλον το αίσθημα του κινδύνου που κρατά ολάνοιχτα τα μάτια. Ωστόσο, κάτι δεν πήγαινε καλά.

- Η ουρά, φωνάζει ο σκοπός.

Ο άλλος, που λιαζόταν ευτυχισμένος μέσα στο θερμό χρυσάφι του ήλιου, μισοσηκώθηκε με περιέργεια.

- Τι θα πει η ουρά; ρωτά.

- Του λείπει η ουρά, απαντά με καθαρά λυπημένο ύφος ο φρουρός.

- Αδύνατο, επαναλαμβάνει ο άλλος σαν να διαμαρτυρόταν.

Ο γκρίζος γάτος έφτασε πια κοντά μας. Μύρισε λίγη ώρα τη βάση ενός σκαλοπατιού, υπόλειμμα χαλασμένου από όλμους σπιτιού, κι ανέβηκε. Είχε πια ένα ύφος σαν να υποτασσόταν στη μοίρα του, ή στη μεγαλοθυμία και καλωσύνη των απ' εδώ, των δικών μας, που τουλάχιστον τώρα δεν τον υποδεχτήκανε με πετροβόλημα ή αποδιωκτικές φωνάρες.

- Να τον περιποιηθούμε, προτείνει ο άλλος.

- Ου; Δυο λεπτά πριν με συμβούλευες να τον διώξω, του απαντά ο σκοπός. Ο άλλος δεν απάντησε. Πήρε ένα άδειο τενεκεδάκι κονσέρβας, έριξε λίγη σκόνη γάλα και λίγο νερό και το έβαλε πέρα στη γωνία, δείχνοντας στο γκρίζο γάτο τούτη τη φιλική προσφορά.

- Έλα ντε! Κοντά! Γαλατάκι είναι και δυναμώνει το στομαχάκι σου, καημένε τραυματία. Έλα και ξέρω από τραυματίες γάτους. Αν μερέψεις και σταθείς, θα σου περιποιηθώ με φλεβίνη το υπολειμματάκι της ουράς σου, μήπως μολυνθεί και σε φάει.

Ο γάτος, που δεν καταλάβαινε τις λέξεις, αλλά ένιωθε τον παλμό της ομιλίας, σταμάτησε πολύ λίγη ώρα κι ύστερα άφησε τη διστακτικότητα ή την πρόνοια (να φοβάται τους γλυκομίλητους ανθρώπους) και προχώρησε, χωρίς τη συνηθισμένη του προφύλαξη, κι έσκυψε με λαχτάρα μες την κονσέρβα με το γάλα. Και το απολάμβανε. Ύστερα έδωσε μια βόλτα, πολύ αργά, κοιτάζοντας τον γύρω χώρο. Δεν τ' άρεσε το νέο περιβάλλον; Ποιος ξέρει; Έκαμε μια

αργή στροφή, σαν κουρασμένος, και ξεκίνησε αργά προς την τουρκική γραμμή.

– Μπας και νάναι τούρκος γάτος; λέει ο φρουρός. Δεν τ' αρέσαμε;

– Τούρκος, ξετούρκος, γάτος είναι και προπαντός τραυματίας, απαντά ο άλλος.

– Τον ταΐσαμε, τον ποτίσαμε, τον γλυκοκουβεντιάσαμε και νάτος! γυρίζει εκεί απ' όπου τον διώξανε... Αφήνω πως εκεί του κόψανε την ουρά, επίτηδες ή τυχαία δεν έχει σημασία, εξηγεί ο φρουρός, που άρχισε ν' αγριεύει με τη συμπεριφορά του γάτου.

Ο άλλος κοιτούσε το ζώο που απομακρυνόταν έχοντας εμπιστοσύνη σ' αυτούς που βρίσκονταν πίσω του. Ξαφνικά σταμάτησε. Το μάτι του αντιλήφθηκε κάποια εχθρική κίνηση από την τουρκική γραμμή. Και προτού προλάβει να σκεφθεί για προφύλαξη μια πετριά τον βρήκε στα πλευρά. Πήδηξε δεξιά κι ύστερα έτρεξε με πολλή ταραχή. Βρήκε μια σίγουρη γωνία και στάθηκε. Άνοιξε τα μάτια του, τα σύλωσε απάνω στους εθνοφρουρούς και προσπαθούσε να μαντέψει τις διαθέσεις τους. Μια δεύτερη πετριά ήρθε από την τουρκική γραμμή για εκφοβισμό, μήπως ο τραυματίας κριζός γάτος δοκιμάσει να επιστρέψει πάλι.

– Τι θα γίνει; ρωτά ο φρουρός.

– Απλούστατα, απαντά ο άλλος. Είτε πρόσφυγας είσαι, είτε αποδιωγμένος από τους άσπλαχνους κι ανελέητους.. πλάσμα του Θεού είναι και πρέπει να τον περιποιηθούμε.

Ο γάτος σαν να ένιωσε το διάλογο. Έσκυψε το κεφάλι και προχώρησε να περάσει τα χαλάσματα και να μπει στις γειτονιές.

Ο άλλος ξαναξάπλωσε μες στη θερμή λιακάδα να ονειρευτεί εκείνα τα ωραία όνειρα της νιότης. Ο φρουρός συνέχισε να κοιτάει τις αντικρινές γραμμές, ενώ ένα λεπτό τραγουδάκι, όπως το νυχτερινό αγεράκι, έτρεμε στα χείλη του.

Το παγκάκι

Να λησμονήσω και να λησμονηθώ είναι μια εύκολη κουβέντα, λέει ο εκτοπισμένος φίλος μου. Έλα όμως που η μνήμη σου μπήγει μες στο μυαλό καρφοβελόνες όλη την ώρα; Αφού και ο ύπνος γεμίζει με τόσες εικόνες από την παλιά σου ζωή, εκείνη εκεί στα κατεχόμενα μέρη, που όταν ξυπνάς το πρωί θέλεις κάμποση ώρα ναρθείς στα σύγκαλά σου και ν' αναγνωρίσεις τους νέους τόπους, το νέο σου περιβάλλον.

Αυτά έλεγε ανάμεσα στα ποτήρια του ούζου. Το αγγουράκι μύριζε δροσερό. Το νερό ολοκάθαρο γελούσε στο ποτήρι. Η ώρα είχε μια χαριτωμένη έκφραση. Πέρα ο ορίζοντας, γαλανός και πράσινος, με κάποιες κιτρινες βούλες από τις μαργαρίτες, προχωρούσε ως πέρα στα βουνά του Πενταδάκτυλου, χτυπούσε απάνω τους και ξαναγύριζε μ' ένα κλωνάρι υπόσχεση.

Ο φίλος μου σε μια στιγμή άρχισε τις εξομολογήσεις. Είχαν ζεσταθεί τα σωθικά του, πνίγηκε το μάτι μέσα στη γύρω ζωγραφιά, η ώρα βοηθούσε.

- Από τούτα τα μέρη είμαι. Ωστόσο έζησα μες στα περιβόλια της Αμμοχώστου, ακριβώς στα πιο ώριμα χρόνια μου, τα καρπερά και γόνιμα. Τα όνειρα του μεσόκοπου πολλές φορές ξεπερνούν στη μαγεία τα όνειρα της πρώτης νιότης. Έχουν κάπου βάση, δεν είναι ολότελα φτερά και σύννεφα στον άνεμο. Τούτη η βάση συχνά σου τα πραγματοποιεί και νιώθεις πια πως άξιζε να ονειρευτείς και να

προσπαθήσεις. Λοιπόν, ο άνθρωπος ποτέ δεν τα βάζει κάτω. Του αρέσει η ζωή.

– Γιατί είναι ωραίο πράγμα η ζωή, τον συμπληρώνω.

– Και ωραίο κι επιθυμητό. Δεν θα σου αρχίσω αράδιασμα μύθων. Μήτε θα επιστρατεύσω τις παροιμίες και τα ανέκδοτα, μου εξηγεί ο φίλος. Θα σου πω την ιστορία του πενθερού μου. Τότε γέλασα. Σήμερα νιώθω την αξία της. Η προσφυγιά μας άνοιξε καινούρια παράθυρα για να κοιτάξουμε το βαθύτερο νόημα της ζωής και να εκτιμήσουμε κάποιες συμπεριφορές των πιο παλιών μας.

Τα ουζάκια στο μεταξύ επαναληφθήκανε με τις ιδιότητες κινήσεις του γκαρσονιού. Με την κίνηση του χεριού ο φίλος έδωσε παραγγελία για πιο πικάντικους μεζέδες. Εξάλλου η ώρα προχωρούσε σ' ένα δειλινό, που σου ξεσήκωνε το λογισμό, σ' έπαιρνε από το χέρι και σε οδηγούσε στους πιο φανταστικούς κήπους.

– Ο πενθερός μου είχε ένα μεγάλο περιβόλι με πορτοκαλιές, συνεχίζει ο φίλος. Κάπου χίλιες επτακόσιες ρίζες. Βέβαια εδώ κι εκεί διανθίζανε τον πράσινο χώρο δυο τρεις συκιές, μερικές πανύψηλες ως τον κόρφο τ' ουρανού φοινικιές, και μερικά λεμονόδεντρα για χρήση του σπιτιού και όχι για εμπόριο. Πέρα προς το δυτικό τέρμα του τετράγωνου περιβολιού υπώνονταν κάμποσες ψηλές ελιές, που δεν αποδίνανε πια υπολογίσιμο καρπό. Εκεί κοντά βρισκόταν η μεγάλη δεξαμενή και η μηχανή του νερού. Ακριβώς λίγο πιο δυτικά άπλωνε τα μεγάλα του κλωνάρια ένας πεύκος. Το πυκνό φύλλωμα του σκίαζε πολύ ένα μεγάλο κύκλο έδαφος, όπου δεν βλάσταιναν μήτε τ' αγριόχορτα. Σ'

αυτό τον ίσκιο φτάναμε με τον πενθερό μου όταν περιδιαβάσαμε το περιβόλι, όχι τόσο για να επιβλέψουμε τις δουλειές των εργατών και του κηπουρού, όσο για να ξεμουδιάσουμε και ν' αναπνεύσουμε.

Ο φίλος σταμάτησε λίγο τη διήγηση. Ρούφηξε λίγο ούζο, έγλυψε τα χείλη μήπως φύγει η γλυκάδα και η μυρωδιά του ποτού και με αργή κίνηση πήρε μια ελιά, ήρεμη ελιά σαν τα ματάκια των παιδιών την ώρα που νυστάζουν. Τελείωσε όλη αυτή τη χειρονομία μ' ένα στεναγμό. Και συνέχισε με τέτοιο τρόπο σαν να μη μου τα διηγόταν, αλλά σαν να τάβλεπε όλα μέσα στην ομίχλη της μνήμης.

– Ένα μεσημέρι, λιγάκι ζεστό και ιδρωμένο, περιδιαβάσαμε κάτω στους ίσκιους των δέντρων, βγήκαμε στο χωματόδρομο και μπήκαμε απ' την πίσω είσοδο του περιβολιού. Εκεί στον πεύκο σταματήσαμε για ν' ανασάνουμε. «Κοντεύω τα ογδόντα, μου λέει ο πενθερός μου, αλλά δεν τα βάζω κάτω. Ο περίπατος μου γυμνάζει τους πνεύμονες και την καρδιά». Τον ρωτώ μ' έκπληξη αν πραγματικά είναι ογδόντα χρόνων. Χαμογελά. «Ίσως και λίγο μα πολύ λίγο περισσότερο» μου απαντά, ενώ άγγιζε τον κορμό του πεύκου τάχα για να ακουμπήσει, ενώ μάλλον χτυπούσε ξύλο» για ν' αποφύγει το μάτιασμα. Εκείνη την ώρα μας πλησίασε ο κηπουρός, ένας εβδομηντάρης, όλο νεύρο και μυώνες, αυτός που κατά την έκφραση του πενθερού μου είχε αναστήσει το περιβόλι πριν κάμποσα χρόνια. Παιδαρέλι τότε βοηθούσε στο φύτεμα των λεμονιών για να μπολιάσουν αργότερα πάνω τους τις ποικιλίες πορτοκαλιών. Κι άκουσα τη στιχομυθία τους, χωρίς ν' ανακατευτώ.

Λέει ο κηπουρός: «Έκοψα τα ξύλα και τα μέτρησα. Αύριο θα πάω στην αγορά να αγοράσω πιο χοντρές βελόνες».

Ο πενθερός μου τον συμβουλεύει: «Άκουσε, Πετρή. Πρέπει να βρούμε σιδερένια πόδια για ν' αντέχει. Αν καθήσουν τέσσερα πέντε πρόσωπα; Δεν θα σπάσει;»

Ο κηπουρός απαντά: «Μα θα τα δέσω ολόγυρα με σιδερένιο στεφάνι. Το παράγγειλα στον σιδερά. Αύριο μεθαύριο θάναι έτοιμο».

Τότε δεν άντεξα και ρώτησα τον πενθερό μου. Και τι μου απάντησε ο ογδοντάρης λεβεντόγερος;

«Άκουσε, γαμπρέ. Σε δέκα χρόνια τούτος ο πεύκος θα μας κάμνει μια σκιά παράδεισο. Από τώρα θα βάλω ένα παγκάκι ολόγυρα του κορμού. Ε, εδώ βλέπεις σταματώ να ανασάνω. Θα μπορώ μετά δέκα χρόνια να στέκομαι στα πόδια μου; Όχι! Να υπάρχει ένα κάθισμα, βρε αδερφέ...».

Ο φίλος μου κόμπιασε. Ένα δάκρυ ήρθε και του εμπόδιζε τη μιλιά. Με αργή κίνηση πήρε το ποτηράκι με το ούζο...

Μην κλαις, πατέρα, έρχομαι

- Τα παιδιά που φεύγουν πριν την ώρα τους, δεν λησμονιούνται. Ο Θεός τα κανονίζει με τέτοιο τρόπο και ξαναγυρίζουν κοντά μας.

Το είπε με τέτοια πειστικότητα ο γέρο Σάββας, σαν να διάβαζε περικοπή από ιερό βιβλίο. Δεν χωρούσε αμφισβήτηση. Οι δυο άλλοι, έτοιμοι κι όλες να διαβούν το κατώφλι των γερατιών, τον άκουσαν με τη χαρακτηριστική απάθεια των προχωρημένων χρόνων, προπαντός της μεγάλης πείρας.

Ο γέρο Σάββας - ίσως γιατί θέλησε να δώσει το παράδειγμα - μήπως άφησε με τον λόγο του κάποια αμφιβολία, ίσως, που είναι και το πιο πιθανό, να θέλησε να γυρίσει στα παλιά του, ακούοντας την ιδιά του τη φωνή, συνέχισε την κουβέντα του.

- Το κοριτσάκι μου έγινε έξι χρόνων. Σωστό τριαντάφυλλο της γειτονιάς. Παιγνιδιάρικο, όπως da όλα τα ευτυχισμένα παιδιά, με μια μουσική φωνούλα όλο χάρη και παλμό, γέμιζε το σπίτι, την αυλή κι όλο το δρόμο, σας λέγω όλη τη γειτονιά. Έλα, όμως, που ήρθε η επιδημία και δεκάτιζε τον κοσμάκη με προτίμηση στα νεαρά βλαστάρια. Τότε εμβόλια και ορρούς δεν είχαμε. Μέναμε στο έλεος της αρρώστιας και στα παρηγορητικά λόγια των γιατρών - όπου υπήρχαν κι αυτοί. Μια μέρα ο καλός Θεός μας το πήρε μέσα από την αγκαλιά μας.

Σταμάτησε ο γέρο Σάββας λίγο τη διήγηση. Ποιος ξέρει αν δεν ρούφηξε μυστικά ένα δάκρυ. Η ψυχή έχει τό-

σους τρόπους μουσικούς, που δεν τους πιάνει εύκολα το μάτι σου, όταν μάλιστα δεν έχεις και ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Σε λίγο συνέχισε, χωρίς ν' αλλάξει ο τόνος της φωνής του.

- Εμείς τότε, αγκαλιά κι εσείς του παλιού καιρού είστε, φτιάχναμε παιδιά με τη βοήθεια του Θεού. Έργο δικό του ήταν οι ψυχές των απογόνων μας, τις έστελλε στην ώρα και στην περίπτωση που ήθελε αυτός.

Ο γέρο Σάββας σταυροκοπήθηκε. Σου έδινε την εντύπωση πως ευχαριστεί το Θεό, ακολουθώντας το δικό του όραμα, παρά τον απλό του λόγο. Οι άλλοι δυο το πρόσεξαν. Αθέλητα έκαμαν μια κίνηση από διάθεση σεβασμού.

- Η καλή μου γυναίκα έμεινε έγκυος. Πέρασαν επτά χρόνια από την τελευταία της γέννα και σχεδόν απελπιστήκαμε πως δεν θ' αξιωνόμαστε κι άλλα παιδιά, εκτός από τα δυο μας αγόρια. Το γεγονός, βέβαια, με χαροποίησε. Ο Θεός είπα μας ξαναδίνει την ευλογία του. Ένας καινούριος αγέρας φύσηξε στο σπίτι μας. Νόμιζες πως όλα γύρω είχαν μια συγκίνηση, περίμεναν το μεγάλο γεγονός. Κι οι μήνες περνούσαν μέσα σε τούτη τη φωτεινή λαχτάρα.

Με την αργή διήγηση του γέρο Σάββα η ώρα πέρασε. Άρχισε κι όλας το βραδυνό αγεράκι να δροσίζει το εξοχικό καφεεντάκι. Οι ίσκιοι πυκνώνανε διαρκώς, και όλο σε σπρώχνανε να κοιτάξεις μόνο τον εαυτό σου. Οι δυο άλλοι σιωπούσανε συνεχώς. Ίσως να παρακολουθούσαν τα δικά τους οράματα, περισσότερο εικόνες του παρελθόντος. Καμιά φορά δυο λέξεις που ξεστομίζει κάποιος σου ξυπνάνε

δικά σου συμβάντα, τελείως άσχετα με κείνο που θέλησε να δηλώσει ο άλλος.

– Λοιπόν, πλησίαζε ο καιρός της γέννας. Μετρούσαμε τις μέρες, τις ώρες. Όλα ετοιμαστήκανε με προσοχή. Το βράδυ εκείνο λέω στη γυναίκα μου: «Κοντεύουμε;» Μου απαντά: «μέρες μου είναι. Ο Θεός βοηθός». «Ο Θεός βοηθός» επαναλαμβάνω και σταυροκοπιέμαι. Έγεια το κεφάλι στο μαξιλάρι. Με πήρε δεν με πήρε ο ύπνος και άκουσα τη φωνή της κορούλας μου. «Μην κλαις, πατέρα. Έρχομαι». Πετάχτηκα απάνω. Η γυναίκα μου δεν κοιμόταν. «Συμβαίνει τίποτε;» τη ρωτώ. «Μου αρχίσανε οι πόνοι» λέγει. Ντύθηκα γρήγορα, τη βοήθησα κι εκείνη να ντυθεί, πήρα την έτοιμη βαλίτσα και πήγαμε στο γιατρό.

Ξεροκατάπие ο γέρο Σάββας. Τότε ο ένας από τους δυο άλλους αθέλητα τον ρώτησε:

– Λοιπόν, γέρο Σάββα;

– Την άλλη μέρα γεννήθηκε το κορίτσι μου, φτυστό όπως το άλλο. Ο Θεός τα κανονίζει όλα.

Ο Ιησούς και η Παναγία

Ο ήλιος είχε δύσει κατακόκκινος. Σε λίγο τα κόκκινα χρώματα του ουρανού και της γης άρχισαν να ξεθωριάζουν. Ένα ελαφρά σταχτί χρώμα άπλωσε από πάνω. Κι ήρθανε σε λίγο οι ίσκιοι. Νύχτωνε...

Στο φτωχικό σπιτάκι της Παναγιάς η Μαγδαληνή κι η Μάρθα πασκίζανε να ετοιμάσουν τη χωριάτικη τάβλα για το δείπνο. Τούτο το μεγάλο δωμάτιο, μακρόστενο με δυο παράθυρα προς τη δύση, ήταν απλό και φτωχικό. Οι τοίχοι αρχίσανε κι' όλας να χάνουν εδώ κι εκεί τον άσπρο γύψο και να φαίνονται πού και πού οι πέτρες. Το πάτωμα από πλάκες μάρμαρο είχε φαγωθεί. Μια χαμηλή χοντροκαμωμένη τάβλα, απ' εδώ ίσαμε εκεί πέρα, βρισκόταν στη μέση. Δεξιά και αριστερά πολλές χοντροκαμωμένες καρέκλες. Τίποτε άλλο.

Σε τούτο, όμως, το φτωχικό μακρόστενο δωμάτιο ερχόταν κι ερχόταν κόσμος ν' ακούσει τη διδασκαλία του Ιησού. Κι έρχονταν φτωχοί και κουρασμένοι περαστικοί να βρουν μια μητρική περιποίηση.

Η Παναγία κοιτούσε με λίγη αγωνία τις ετοιμασίες.

– Καλέ, Μαγδαληνή, βιάσου λιγάκι. Έρχεται ο καλός μου γιός ο Ιησούς. Θα είναι μαζί του κι οι μαθητές, λέει η Παναγία.

– Λες, Μαρία μου, απαντά η Μαγδαληνή, να 'ρθει και κόσμος; Πού, καλέ, να τους βάλουμε; Και τι θα τους ταΐσουμε; Στο κελλάρι έχουμε μονάχα λίγες φακές και λίγο

στάρι. Α! και λίγα κρεμμύδια. Λάδι; Το τέταρτο του σταμνιού.

- Όταν θάναι ανάγκη, κάπου θα βρεθεί κάτι... ε;

Εκεί που κουβέντιαζαν και η Μάρθα έβαλε τις πήλινες κούπες στην τάβλα, σπρώχνοντας αντίκρου κάθε κούπας μια καρέκλα, μπήκε μια γυναίκα παραδουλεύτρα και μαθήτρια.

- Ψηθήκανε οι φακές, Μαρία μου, λέει.

- Τόσο γρήγορα; ρωτά έκπληκτη η Παναγία. Η ευχή μου. Είπα με την ψυχή μου: «Θεέ μου, να ψηθεί γρήγορα το φαγητό. Ώρα κι ώρα θα 'ρθει ο καλός μου ο γιός, ο Ιησούς, να δειπνήσει. Ξέρω τι ευχάριστο είναι να βρίσκεις έτοιμο ψωμί και φαγητό, γυρίζοντας σπίτι κουρασμένος». Τέτοια ευχήθηκα. Και να: Ο Θεός με εισάκουσε.

- Δοξασμένο τ' όνομά του.

- Όποιος επιθυμήσει κάτι το ενάρετο με τη δύναμη της ψυχής του, ο Θεός του το κάνει, λέει η Παναγία.

Κι' αρχίσαν οι γυναίκες την κουβεντούλα για τη δύναμη του Θεού, τις ευχές και τις καλές επιθυμίες της ψυχής.

Σκοτεινίασε όμως. Το μακρόστενο δωμάτιο έγινε μια σπηλιά σκιερή. Μόλις λίγο φως έμπαινε από τα δυο δυτικά παράθυρα.

- Ανάψετε τα λυχνάρια. Αλήθεια τα γεμίσατε λάδι; ρωτά η Παναγία.

- Τα γέμισα. Άλλαξα και τα φιτίλια, απαντά η Μαγδαληνή.

Κι ενώ η Παναγία εξηγούσε στις γυναίκες την αγωνία της μάνας, η Μαγδαληνή άναψε τα λυχνάρια. Ένα καχεκτικό φως τρεμούλιασε μες στο δωμάτιο. Τούτο το φως έτρεμε-έτρεμε σαν την καρδιά της κάθε μάνας.

Και ξαφνικά ακούστηκε θόρυβος στο δρόμο.

Μια φωνή ανάγγειλε το φτάσιμο του Ιησού.

- Έρθε ο δάσκαλος. Έρθε ο Ιησούς.

- Έρθε το παιδάκι μου; λέει η Παναγία και σφογγίζει ένα δάκρυ.

Την ίδια ώρα μπήκε ο Ιησούς. Ένα φως, σαν της αυγής το φως, έντυνε γύρω το σώμα του. Τα μάτια του λάμπανε σαν δυο μεγάλα αστέρια. Κι η καθαρή φωνή του γέμισε το σπίτι.

- Καλησπέρα σας, καλές μου δέσποινες. Καλησπέρα, σεβαστή μου μητέρα.

Πλησίασε ο Ιησούς την Παναγία, έσκυψε, της φίλησε το χέρι.

Τότε η Παναγία έκλινε τον ωραίο της τράχηλο και φίλησε τα μαλλιά του Ιησού, λέγοντάς του:

- Καλώς ήρθες, παιδάκι μου και φως των οφθαλμών μου. Εσύ είσαι η γλυκυτάτη μου άνοιξη. Έλα, κάθησε να ξεκουραστείς.

Ο Ιησούς κάθησε κατάκοπος.

Τότε οι μαθητές πλησιάζουν και προσκυνούν την Παναγία.

- Προσκυνούμε, Παναγία Θεοτόκε.

- Καλώς ορίσατε, φίλοι και μαθητές του γιού μου. Περιάστε, το φτωχικό μου είναι στη διάθεσή σας, τους απαντά η Παναγία.

Κι η Παναγία γύρισε κι άρχισε να κουβεντιάζει με τον Ιησού. Του είπε για τους μόχθους της μέρας, τον ρώτησε για τις πορείες και τη διδασκαλία του. Του μίλησε για τους φόβους της σαν μητέρα.

Ο Ιησούς την καθησύχαζε. Και της έλεγε πως πρέπει να εκπληρώσει το θέλημα του Πατρός του, του «εν ουρανοίς».

Κάποια στιγμή το δείπνο ήταν έτοιμο. Μαύρο ψωμί, φακές και λίγα κρεμμύδια.

Έπρεπε να πλυθούν προτού καθήσουν στο τραπέζι.

Φέραν οι γυναίκες νερό.

Και τότε ο Ιησούς σηκώθηκε κι έσκυψε να πλύνει τα πόδια της μητέρας του.

- Παιδί μου, Ιησού, τι κάνεις;

- Το πιο μικρό μου χρέος. Είσαι τόσο κουρασμένη. Θα σου πλύνω τα πόδια να καθήσεις στο φαγητό.

- Παιδάκι μου, εσύ, ένας Θεός; Και κουρασμένος να διπλωθείς μπροστά μου...;

Ο Ιησούς γονάτισε. Πήρε το νερό.

- Δεν είναι ταπεινώση, λέει, μήτε ψυχής, μήτε πνεύματος να πλύνεις τους πόδες της μητέρας σου. Είναι η μι-

κρότερη υποχρέωσή σου. Είμαι Υιός του εν ουρανοίς. Μα όπως σέβομαι τον Πατέρα μου, που βασιλεύει ψηλά στους ουρανοίς, το ίδιο και τη γυναίκα που με γέννησε. Εσένα, μητέρα μου Μαρία.

Κι άρχισε να πλένει τα πόδια της μπροστά στα έκπληκτα μάτια όλων τριγύρω.

Μια στιγμή όλοι γονάτισαν κι άρχισαν να ψάλλουν:

*Τους πόδες σου, μητέρα, πλένω
με την ψυχή γονατιστή.
Τα χείλη μου λαλούν τον αίνο
για την μεγάλη σου αρετή.*

*Γιατ' είναι σα Θεός μεγάλη
στον κόσμο η μητρική στοργή.
Πού νάβρης πιο θερμή αγκάλη
στους ουρανοίς ή εδώ στη γη;*

*Τους πόδες σου, μητέρα πλένω
με την ψυχή γονατιστή.
Τα χείλη μου λαλούν τον αίνο
για τη μεγάλη σου αρετή.*

Το δέντρο του φτωχού

Περάσανε λίγες μέρες από τα Χριστούγεννα και την Πρωτοχρονιά. Η ζωή ξανάρχιζε το συνήθη της ρυθμό μες στην προοπτική του καινούργιου χρόνου. Ξεχνά τόσο εύκολα ο άνθρωπος! Κι είναι τόσο επιτακτική η καθημερινότητα, που σου επιβάλλεται και σε ξαναφέρει στην τάξη.

Η γειτονιά με τα πλουσιόσπιτα – τελευταία εξέλιξη του χώρου – ξεστόλιζε και τα σπασμένα παιγνιδάκια – κούκλες χωρίς πόδια, αεροπλανάκια δίχως φτερά κι έλικες, αυτοκίνητα χωρίς τροχούς, σπασμένους Άι Βασίληδες κι άλλα πολλά – τα σκόρπιζε στους τενεκέδες για το κάρο της Δημαρχίας. Όλες τούτες οι χαρές και τα όνειρα, όλος τούτος ο περιττός μα τόσο αγαπητός κι ίσως ο μόνος δικαιολογημένος πλούτος, όλες οι περσινές αναμονές, έγιναν άχρηστα, κάτι παλιατσαρία, για πετάξιμο, αυτά τ' άλλοτε ωραία πραγματάκια και τώρα δίχως μορφή, δίχως «είδος».

Καραδοκούσε όμως ο μικρός της γειτονιάς, το «αλητόπαιδο», όπως το χαρακτηρίζανε. Ήτανε ένα παιδάκι ήσυχο και καλοαναθρεμμένο γύρω στα εννιά - δέκα χρόνια του. Το κληρονομικό του παμπάλαιο σπιτάκι, με τα δυο δωμάτια και τον μικρούτσικο κήπο, βρισκόταν στο μέσο της τελευταία σχηματισμένης πλουσιογειτονιάς. Τούτο το μέρος ήταν υπόλειμμα περιβολιών.

Το φτωχόπαιδο, λοιπόν, καραδοκούσε, όπως πάντοτε που ζητιάνευε λίγο παίξιμο με τ' άλλα συνομήλικα παιδιά. Καραδοκούσε πότε θα βγαίνανε οι τενεκέδες στις πίσω πόρτες. Θα περνούσε σήμερα το κάρο της Δημαρχίας ν' αδειάσει το θησαυρό από τα χριστουγεννιάτικα δέντρα.

Ξαφνικά ακούστηκε το ειδικό σήμα του κάρου. Περνούσε από κάποιο πλαϊνό δρόμο. Με ακατάστατους κρότους ανοίξανε τα κάγκελα στα πίσω των πλουσιόσπιτων και σπρωχτήκανε οι τενεκέδες των σκουπιδιών. Κι ύστερα απλώθηκε πάλι η πρωινή γαλήνη της κοιμισμένης πλουσιογειτονιάς.

Τότε γλίστρησε έξω από το σπίτι το φτωχόπαιδο. Πήρε μαζί του μια σκισμένη σάκκα. Και μ' ένα πάθος στο μάτι και στην κίνηση τραβούσε τους τενεκέδες. Κι ανακάτευε το ανάμικτο περιεχόμενό τους. Τα σκυλιά παραμερίσανε μ' ένα ύφος σεβασμού.

Σε λίγο γέμισε η σάκκα με σπασμένα παιγνίδια. Και το παιδί εγκατέλειψε την αναζήτηση. Τα σκυλιά πλησιάσανε τους τενεκέδες για μια επόπτευση. Στο μεταξύ φάνηκε πέρα στη γωνία το κάρο της Δημαρχίας.

Μπαίνοντας σπίτι το παιδί είχε μια αλλόκοτη εμφάνιση. Σαν να γύριζε από κυνήγι χρυσαφιού. Στη σάκκα έκρυβε το επικίνδυνο μέταλλο.

— Τι είναι τούτα; ρωτά η μάνα.

— Χριστουγεννιάτικα και Πρωτοχρονιάτικα, απάντησε συμμαζεμένο το παιδί.

— Και πού τα βρήκες; δευτερολογεί η μάνα.

— Στα... σκουπίδια.

Ένα δάκρυ κύλησε στο μάγουλο της μάνας. Η εκατόχρονη γιαγιά, ακούοντας, κούνησε το κεφάλι λυπητερά σάμπως να κατευόδωνε νεκρό. Το παιδί κάτι ένιωσε μα

δεν είπε τίποτα. Έσκυψε το κεφάλι και βγήκε από το σπίτι. Πήγε στο πίσω μέρος.

Ακριβώς στη γωνία ήταν ένα μικρούτσικο φουντωτό πεύκο. Έλαμπε μες στο πράσινό του κι επιβαλλόταν στα γύρω του ξερά θάμνα του φράκτη. Το παιδί κοίταξε μ' αγάπη το δέντρο, το δέντρο του. Ύστερα άδειασε το περιεχόμενο της σάκας του χάρω. Κι άρχισε στα κλαδιά του πεύκου να κρεμμιάζει ένα - ένα τα σπασμένα παιγνίδια, που μάζεψε από της γειτονιάς τους τενεκέδες.

Όταν τελείωσε το στόλισμα, στάθηκε και καμάρωσε το δέντρο του. Κι ύστερα μ' ένα δάκρυ στο μάτι άρχισε να ψάλλει:

*Η Παρθένος σήμερα
τον υπερούσιον τίκτει...*

Ένας λευκός ήχος φτερού γέμισε γύρω τον αγέρα.

Τα δυο γαρούφαλλα

Ήταν μια καλοπεριποιημένη αυλή πέρα στις φτωχογειτονίες της Λευκωσίας. Πέντε - έξι ψαθιά τόπος. Και τον διέσχιζε ένα μονοπάτι από σπασμένα άσπρα μάρμαρα, μισοφαγωμένα από την πολυκαιρία. Το μονοπάτι οδηγούσε στο χώρο των ιδιοκτητών - δυο δωμάτια και μια κουζίνα, που μόλις τελευταία το δάπεδό της το στρώσανε με πλάκες. Δεξιά κι αριστερά μερικά περάσματα ανάμεσα σε λίγα δέντρα χαμηλά και μερικούς τενεκέδες με πρασινάδα, τενεκέδες σκουπιδιών και σωρούς από παλιατσαρίες. Στη δεξιά μεριά τρία δωμάτια, ενοικιασμένα σ' εργένηδες. Αριστερά ένα δωμάτιο με κουζίνα χωματόστρωση. Σ' αυτό το χώρο κατοικούσε ο Γιάννης, ο νυχτοφύλακας, και η ασθενική γυναίκα του με το μοναδικό τους παιδί, ένα παιδί κατάχλωμο σαν το λεμόνι. Και σχεδόν ξυστά με την είσοδο της αυλής, ένα μικρό δωμάτιο χαμηλοτάβανο - ένας ψηλός θα χτυπούσε το κεφάλι του αν δεν έσκυβε. Τούτο το δωμάτιο θα φτιάχτηκε από τον παλιό εκείνο κτίστη σαν μικροαποθήκη για ξύλα, κάρβουνα και θυμάρια. Οι νοικοκύρηδες τα παραχωρήσανε από λύπηση σε μια έρημη γριούλα, την κυρά-Αθηνά, μια γριούλα διπλωμένη στα δυο, έτοιμη να πεθάνει ώρα την ώρα, μα που ο Χάρος για χρόνια τη λησμονούσε.

Η γριούλα, η κυρά-Αθηνά, είχε ένα στρωματάκι από σειρά κασόνια, ένα σπασμένο χαμηλό τραπεζάκι κι ένα σκαμνί, που το 'χε όλη μέρα έξω στον ίσκιο της μικρής λεμονιάς και μόνο το βραδάκι το βάζε μέσα. Ακριβώς

αριστερά στην πορτούλα της δείχνανε ένα χαρούμενο πρόσωπο τρεις μικρές γλάστρες – ένας βασιλικός, μια μαντζουράνα και μια γαρυφαλιά με δυο κόκκινα γαρυφαλλά – η μοναδική περιουσία και χαρά της γριούλας.

Εκείνο το πρωινό, τέλη της Άνοιξης, που μύριζε κιόλας τις πρώτες καλοκαιρινές ριπές, κι ας ήταν εδώ κάτω μια φτωχογειτονιά, πήγα να δω το άρρωστο παιδάκι. Είχε το προηγούμενο βράδυ μεγάλη ενόχληση το δύστυχο, κι ο νυχτοφύλακας ενωρίς με ειδοποίησε να του κάμω τη χάρη να το επισκεφθώ. Η αυλή μόλις είχε ξυπνήσει. Οι τρεις εργένηδες κυκλοφορούσανε μισόγυμνοι για την πρωινή τακτοποίησή τους. Οι νοικοκυραίοι είχανε κλειστά ακόμη πόρτες και παράθυρα. Η γριούλα καθόταν με το σκαμνάκι της μπροστά στις τρεις γλάστρες της και τις χάιδευε με το βλέμμα και πότε - πότε με τα κοκκαλιάρικα δάχτυλά της.

– Καλημέρα, γιαγιάκα, της λέω μπαίνοντας.

Κείνες οι τρεις γλάστρες κι η καλοσύνη του γερασμένου προσώπου μου απόδιωξαν τη δυσθυμία από το πολύ πρωινό ξύπνημα.

– Καλημέρα, γίόκα μου. Πολύ πρωινός. Ε! το καημένο το παιδάκι έλεγα θα βγάλει τη νύχτα ή δε θα τη βγάλει. Και ζω εγώ... μου απάντησε, κουνώντας ελαφρά το κεφάλι της.

– Θα το γιατρέψουμε, γιαγιάκα.

– Ο λόγος σου και στου Θεού τ' αυτί, γίόκα μου, μου απαντά κάνοντας το σταυρό της.

– Μπήκα στο φτωχικό του Γιάννη, κοίταξα το παιδάκι κι έδωσα τις σχετικές οδηγίες.

– Γιόρταζε τα γενέθλιά του χθες, γιατρέ, το χρυσό μου, λέει η μάνα, όταν την καθησύχασα για την κατάσταση του παιδιού.

Μου πρόσφερε από ένα χάριτο δίσκο μπισκότα.

– Να σου ζήσει, της λέω.

– Ο λόγος σου και στου Θεού τ' αυτί, μου απαντά με συγκίνηση.

Έμαστε κιόλας στην πόρτα κι ετοιμαζόμουνα να φύγω. Κείνη τη στιγμή η καλή γυναίκα θυμήθηκε πως είχα εκείνη τη μέρα την ονομαστική μου γιορτή.

– Α! γιορτάζετε κι εσείς σήμερα, κύριε γιατρέ. Να ζήσετε, να τα χιλιάσετε, ο Θεός να σας προστατεύει για το καλό ολονών μας, λέει.

– Ευχαριστώ, κυρά μου.

Η γριούλα άκουσε τις ευχές. Γύρισε το κεφάλι της και κοίταξε χαμηλά τα βήματά μου.

– Γιατρέ, μια στιγμούλα, μου λέει η γριούλα, η κυρά-Αθηνά, και σηκώθηκε από το σκαμνί της με δυσκολία.

Όσπου να φτάσω κοντά της να τη βοηθήσω, είχε κιόλας κάμει το πρώτο βήμα. Μπήκε στο μικρό της δωμάτιο και σε λίγο βγήκε κρατώντας ένα σκουριασμένο μαχαίρι. Διπλώθηκε ακόμα πιο πολύ, έκοψε τα δυο κόκκινα γαρούφαλλα και σήκωσε το κοκκαλιάρικο χέρι της.

– Χρόνια πολλά, γιατρέ μου. Να ζήσεις.

Ομολογώ πως πήρα τα δυο γαρύφαλλα της γριούλας με πολλή συγκίνηση. Τούτα τα δυο λουλούδια ήταν ο μοναδικός της θησαυρός. Και μου τον πρόσφερε σαν να μούδινε τη γερασμένη κι έρημη καρδιά της.

– Σ' ευχαριστώ, κυρά-Αθηνά. Τα δυο σου γαρύφαλλα είναι το πιο μεγάλο δώρο για μένα.

Αν δεν ντρεπόμουνα, θα δάκρυζα.

Το βράδυ στο σαλόνι μου, ανάμεσα στα κάπως ακριβά δώρα των φίλων μου, με γεμίζανε ευτυχία τα δυο κόκκινα γαρύφαλλα μέσα στο μικρό βάζο. Αυτά μου μιλούσανε για μιαν αληθινή καρδιά, κατάλευκη από χρόνια και καλοσύνη.

Το αμαξάκι

Ο δρομάκος ήταν κατηφορικός. Δεξιά κι αριστερά έδειχναν τις προθήκες τους τα ψιλικατζίδικα, που είναι για τα γυναικεία μάτια ό,τι οι λιχουδιές και τα παιγνίδια για τα μωρά.

Κυλούσε το αμαξάκι η πεντάχρονη μικρούλα με το ξανθό μαλλί που έμοιαζε με δεμάτι χρυσά στάχνα. Οι κόκκινές της κορδελίτσες, σωστές παπαρούνες στη βασιλική τους ώρα.

Η μητέρα, με το ικανοποιημένο ύφος, όπως ο ουρανός την άνοιξη, συγκρατούσε το κύλισμα των τροχών πάνω στον κατηφορικό δρομάκο. Το άσπρο της χέρι έμοιαζε σαν ήπια απαγόρευση έτσι ως άγγιζε από τα πλάγια το χερούλι.

Κάποτε φτάσανε μπροστά στο κατάστημα του θείου. Εδώ βασίλευε η ποικιλία τα καρούλια κι οι θηλιές, τα πολύχρωμα μαλλιά του πλεξίματος, οι κουβαρίστρες.

Η μητέρα έβαλε την τροχοπέδη.

— Κοίταξε, μωρό μου, νάσαι φρόνιμο. Μη σπρώξεις τ' αμαξάκι και πάρει δρόμο.

— Θέλω καρουλάκι.

— Θα σου αγοράσω.

— Θέλω...

— Καλά...

Η μητέρα περιεργαζόταν την προθήκη. Η μικρούλα με τη γαλανή περιέργεια άρχισε να ενοχλεί τους τροχούς, τις βίδες, και τα χερούλια. Μια στιγμή νίκησε την αντίσταση της τροχοπέδης, που είχε κάποιο ελάττωμα και δεν έσφιγγε πάντα.

Το αμαξάκι πήρε δρόμο σαν το μοσχάρι που το αφήνεις ελεύθερο στο λειβάδι. Στην αρχή μ' ένα ήρεμο ρυθμό. Ύστερα κέρδισε ταχύτητα και χοροπήδησε.

— Το μωρό μου, το αγγελούδι μου, φωνάζει η ξανθή μικρούλα.

— Παναγιά μου, φωνάζει κι η μητέρα, ακούοντας την επίκληση της κορούλας. Το μωρό μου...

Ο κόσμος δεξιά κι αριστερά χειρονομούσε, φώναζε. Κάποιος δάγκωνε τα χείλη. Μερικές γυναίκες πήγανε να γραντζουνίσουν τα μάγουλα. Δυο-τρεις γριές σταυροκοπηθήκανε. Ένας γέρος στην προσπάθειά του να το αρπάξει γλίστρησε χάμω μ' ένα μουγκρητό. Ένας λούστρος χύμηξε να φτάσει το αμαξάκι. Εκείνο χοροπηδούσε, κυλούσε, μισοσταματούσε, ξανάπαιρνε δρόμο. Οι μικρολακούβες δεν κατορθώνανε να το αναποδογυρίσουν. Ο άνεμος, που φυσούσε, βοηθούσε το κατρακύλισμα. Σε μια στιγμή λοξοδρόμησε και χτύπησε σε μια γωνία. Αναποδογυρίστηκε και το ελαφρό περιεχόμενό του χύθηκε σ' ένα στενό αυλάκι.

Τα μάτια καρφωθήκανε εκεί. Τα στήθη δεν ανάσαιναν. Τα πόδια πέτρωσαν. Οι φωνές παγώσανε στο λαιμό.

Μονάχα η μικρούλα κι η μητέρα τρέχανε αλαφιασμένες, τρέχανε.

Όταν φτάσανε στον τόπο του «ατυχήματος», η μητέρα έσκυψε και μάζεψε μες στα γαλάζια και τ' άσπρα τούλια το αγγελούδι, την ξανθή κουκλίτσα.

– Χτύπησε; Πέθανε; ρωτά η μικρούλα.

– Ευτυχώς, όχι, μικρούλα μου.

Η μητέρα ίσιωσε το αμαξάκι. Η μικρούλα φιλούσε με δάκρυα την κούκλα της, την ξανθή σαν στάχνα, το χρυσάφι και την καλοκαρδιά.

Ο κόσμος γύρω ακόμα ζει την αγωνία.

Το κλωνάρι της μυγδαλιάς

Το σπίτι τους, στο κεφαλοχώρι της χερσονήσου που λέγεται Καρπασία, έκοβε στα δυο τον μακρόστενο χώρο. Τούτος ο μακρόστενος χώρος, πέντε σκάλες χωράφι, διαρυθμίστηκε από τον πατέρα με πολλή σοφία. Στη μύτη, όπου συναντιόνταν τρεις δρόμοι, έκτισε τον αλευρόμυλο που εργαζόταν με μηχανή. Πίσω από τον αλευρόμυλο έφτιαξε τη δεξαμενή. Ανάμεσα στη δεξαμενή και στο σπίτι φύτεψε λεμονόδενδρα. Το σπίτι μονόροφο, με πλατιά λιακωτά και μεγάλα δωμάτια, φώλιαζε πραγματικά μέσα στον πράσινο κόσμο με φρουρούς δεξιά και αριστερά τέσσερα κυπαρίσια. Η πίσω βεράντα έβλεπε σ' ένα κηπάκο με κηπευτά φυτά και μια δυο μανταρινιές. Στην άλλη έκταση ο πατέρας φύτεψε αμυγδαλιές. Και στα προχθεσινά ακόμα χρόνια, άια αρραβώνιασε τη μεγάλη κόρη, εκεί που τέλειωναν οι μυγδαλιές, έστησε το δικό της σπιτάκι, διόροφο, και το περιτριγύρισε με καλλωπιστικούς θάμνους, γιασεμί, βουκεμβίλιες. Και στην ουρά του χώρου, όπου συναντιόνταν πάλιν οι άλλοι τρεις δρόμοι, διατήρησε λίγες ελιές, που τις είχε κάποτε φυτέψει κάποιος προπάππος.

Μέσα στον κόσμο της αμυγδαλιάς ζούσε ο μικρός γιος της οικογένειας πολλές ώρες. Σκαρφάλωνε στους κλώνους και κνηηγούσε σπουργίτια. Στον καιρό του καρπού τρυγούσε τ' άγουρα αμύγδαλα κι ας φώναζε η μάνα πως θ' αρρωστήσει.

Αλλά με τον κόσμο αυτό τον ένωνε και κάτι άλλο. Κάποιες αναμνήσεις από τον πατέρα. Μόλις ξεπρόβαλλε

το πρώτο ανθισμένο κλαδί, ο πατέρας χάραμα της μέρας, το έκοβε και τόβαζε στο προσκεφάλι της μάνας και της ευχόταν την καλοχρονιά και την άνοιξη. Καλά-καλά δεν θυμόταν ο μικρός τα λόγια, μα ένιωθε πως περικλείανε πολλή συγκίνηση. Και ώσπου το άνθος να δώσει καρπό, μάζευε ένα μικρό κλαδί και τόβαζε στο βάζο να ευχαριστήσει τη μάνα. Όταν πια ωριμάζε ο καρπός, γινόταν ολάκερο πανηγύρι ώσπου να τον ριξουν και να μεταφέρουν τα καλάθια στην πίσω βεράντα. Εκεί τον ζόριζε η μάνα να τη βοηθήσει στο σπάσιμο των αμυγδάλων.

Μια μέρα τους διώξαν από το κεφαλοχώρι κι από το κτήμα τους. Οι Τούρκοι κατεβήκανε στο χωριό. Η μάνα δεν θέλησε να μείνουν μέσα στον κίνδυνο. Προπαντός συλλογιζόταν την κόρη της και τα δυο μικρά της τ' αγοράκια. Εξάλλου ο πατέρας χάθηκε, καλή του ώρα όπου κι αν βρίσκεται. Ζει, πέθανε; Ποιος ξέρει! Η μάνα τον έχει για ζωντανό και περιμένει τον γυρισμό του, καλώς να τον δεχτεί.

Κρύψανε την προσφυγιά τους σε μια παράγκα. Μια σειρά ευκάλυπτοι σκιάζουν το μέρος. Πιο πέρα ένα ανάριο δάσος χαμηλές ακακίες δίνει ένα ευχάριστο φόντο, γιατί από τη δεξιά μεριά κοιτάνε ανέκφραστοι μερικοί φαλακροί λόφοι.

Μια μέρα του Γενάρη, γεμάτη ήλιο, η μάνα κοιτούσε πέρα, πολύ πέρα.

— Αγόρι μου, λέει η μάνα. Κείνο το δέντρο πέρα στο χωράφι αμυγδαλιά δεν είναι;

— Πού να ξέρω μάνα. Στο κάτω-κάτω ό,τι θέλει ας είναι, της απάντησε.

– Βλέπω ακόμα δυο εκεί στην πλαγιά που πάει κατά τους λόφους, συνεχίζει η μάνα.

– Μπορεί...

– Τρέξε, αγοράκι μου, ως εκεί, να δεις αν ανθίσανε...

Ο τόνος της φωνής της είχε τόση παράκληση, που το αγόρι υπέκυψε. Δεν μπορούσε να της αρνηθεί μια τόσο απλή χάρη. Διέσχισε το δημόσιο δρόμο, σκαρφάλωσε στον πρώτο ανώμαλο λόφο, με τα λίγα θυμάρια και τις κάμποσες τρύπες από σπηλιές, και ροβόλησε στην πλαγιά. Ο ήλιος τις τελευταίες μέρες του Γενάρη έλαμπε σαν το πρόσωπο της μικροαρραβωνιασμένης.

Πλησίασε το πρώτο δέντρο. Πραγματικά ήταν αμυγδαλιά, που τόλμησε και ξεπέταξε τους πρώτους της ανθούς. Έκοψε ένα μικρό κλωνάρι να το φέρει δείγμα στη μάνα. Πέρασε δίπλα στην άλλη αμυγδαλιά, που βρισκόταν μέσα στο χωράφι. Κι αυτή ασπρολογούσε, στην ανατολική της μεριά περισσότερο. Έτρεξε πίσω στη μάνα, φέρνοντας τ' ανθισμένο κλωνάρι.

– Σου το στέλνει ο πατέρας, λέει συγκινημένο τ' αγόρι.

Κύπρος Χρυσάνθης

Λογοτεχνικά βιβλία για παιδιά και νέους

α) Ποίηση

1. Έντομα, Ζώα και πουλιά (1949).
2. Ο Πρίγκιπας το ελάφι (1957).
3. Ύμνοι και προσευχές (1961).
4. Όπου παιδί και φως (1979).
5. Ποιήματα του Απελευθερωτικού Αγώνα της Κύπρου (1979).
6. Ο παιδικός μας κόσμος (1996).

β) Πεξογραφία

1. Το κίτρινο χρυσάνθεμο (νουβέλα) (1951).
2. Ιστορίες των λουλουδιών (διηγήματα) (1954).
3. Ιστορίες των πουλιών (διηγήματα) (1954).
4. Δώδεκα μήνες (διηγήματα) (1956, β' έκδ. 1975).
5. Ιστορίες των Ακριτών (διηγήματα) (1956).
6. Αληθινές ιστορίες (διηγήματα) (1956).
7. Ιστοριούλες (διηγήματα) (1956).
8. Η Ξανθούλα (μυθιστόρημα) (1958).
9. Κυριάκος Μάτσης (νουβέλα) (1983).
10. Οι Νεράιδες της Κύπρου (μυθιστόρημα) (1985).
11. Δημώνασα (1991).
12. Η Ρήγαινα (1991).
13. Παιδικά παθήματα (1990).
14. Η Τριανταφυλλένια (1993).
15. Ο Αρέστης (1993).
16. Μικρές ιστορίες για μεγάλα παιδιά (1997).

γ) Θέατρο

1. Το Βασιλόπουλο της Βενετίας (1949).
2. Ο πετεινός ο Γούμενος (1950).
3. Το «Θεατράκι» μας (οκτώ τεύχη) (1953-1957).
4. Το μελίσσι (1953).
5. Πέντε τρίπρακτα (1961).
6. Υγεία και Χαρά (1979).
7. Τρία μονόπρακτα (1979).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Το σκαρφάλωμα	7
2. Ο γέρος με τα μπαλσαμωμένα πουλάκια και ζωάκια	10
3. Η μάχη της ζωής	14
4. Η Ασπρούλα η γάτα	19
5. Μια συνάντηση	23
6. Η απόδειξη του καθαριστηρίου	27
7. Ο γάτος με την κομμένη ουρά	31
8. Το παγκάκι	
9. Μην κλαις, πατέρα, έρχομαι	39
10. Ο Ιησούς και η Παναγία	42
11. Το δέντρο του φτωχού	47
12. Τα δυο γαρύφαλλα	
13. Το αμαξάκι	54
14. Το κλωνάρι της μυγδαλιάς	57

Τυπώθηκε στα
Τυπογραφεία - Λιθογραφεία
«ΘΕΟΠΡΕΣ» Λτδ.,
Τηλ. 444940-448883
Λευκωσία

